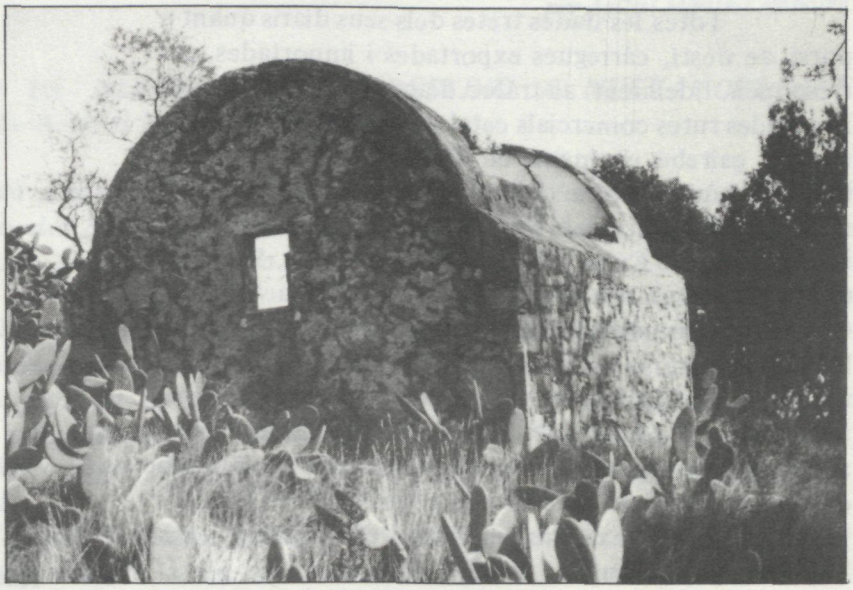
Les barraques de vinya

per Joan Gómez i Vinardell.

Barraca o Cova d'en Mercadal. Hi morí el fill d'en Bruno, el peixater que veia de Montgat a vendre peix fresc per les torres de Premià. (Diuen que tenia un mal dolent i vingué a viure ací per provar de curar-se.) (Foto: Cristóbal Montalban)

L'home sempre ha tingut necessitat d'aixopluc, des del neolític ençà, a l'establir conreus ha cercat o ha fet racons per aixoplugar-se i a l'ensems per guardar eines i aixovars.

Una bauma, una petita cova, un buidat dins un marge, una construcció feta amb pedres i brancatge, petites cabanes rectangulars o circulars de pedra seca, habitatges perennes o provisionals –segons temps o circumstàncies–, han deixat a la nostra terra els rastres profunds del pas d'unes cultures i unes civilitzacions, lligades profundament al conreu de la terra.

La petita cabanya de vinya, prolíferament extesa el segle passat a la nostra comarca en la versió de volta de canó i arreu de Catalunya en versions diverses, és la "vedet" del treball ací presentat i fou concebuda com a lloc per guardar les eines i és fruit evolutiu de construccions més antigues emprades en el món agrari com a recer i hàbitat temporal de vigilància del conreu.

Crec que ve de molt antic la construcció de petites cabanes o sots de camp, llocs en què un o uns homes allunyats de llurs vivendes fixes, passaven el temps necessari per a podar, sembrar, llaurar o collir fruit.

Dins el món de l'iberisme, ja es troben petits nuclis habitats que amb el nom de "fons de cabanes ibèriques" volen expressar unes formes de vida agrícola que a cops, era necessari allunyar-se temporalment del centre d'habitatge a fi d'obtenir conreus més abundants i no possibles a redós del poble o centre urbà.

Als vessants de les serres de Sant Mateu, proliferen (fruit del conreu històric de la vinya) tot tipus de barraques i sots de vinya, aixoplucs i cabanes. La de volta de canó és la més abundant, obra de les darreries del segle passat en què el cultiu intens de la vinya enriquí temporalment les finques agràries de la zona, temps en què les vinyes, baixant de les carenes, venien a besar la mar, temps en que tot el solell de les nostres contrades es veia verdejar o enrogir el pàmpol, i que els vaixells fletats pels homes del Masnou, Premià i Vilassar, eixien camí de les amèriques cercant fortuna i comerç. Vaixells amb càrregues d'alcohols, vins, roms i tot tipus de licors, fruits espremuts del raïm que Dionís oferia a la terra, al món sencer.

En aquell temps quasi oblidat en què la fortuna somreia als nostres avis, que començaven a fumejar les xemenèies de moltes fàbriques, que aquell monstre anomenat ferrocarril anava i venia de Barcelona i Mataró, tot esbugegant i espetegant... es construiren aquestes barraques amb el fi de facilitar el treball del conreu en uns camps de ceps que per la nostra terra eren font d'economia i benestar.

L'any 1883 comença el davallament, amb l'entrada de la fil.loxera al Maresme. Els estralls d'aquesta temible plaga produïren l'abandó de les terres menys productives i la tornada lenta de l'alzinar i sembra massiva de pins (que han donat vista a l'actual paisatge).

Les barraques no utilitzades s'anaren lentament enrunant, foren refugis de carboners, i en llur funció inicial sols continuaren les ubicades en lloc de fàcil conreu o zones que el pagès replantà de nou amb cep americà, més resistent a la plaga.

L'àrea geogràfica de Teià i Alella és avui el lloc més dens d'aquest tipus d'aixoplucs, a Premià i Vilassar, en trobem alguns mig perduts entre les hortes i cap el solell de les serres. Cal respectar-los, i a poder ser, conservar-los. Són petits monuments al treball, a una generació que malgrat la desgràcia de la fil.loxera sabé treballar acuradament la terra i guanyar al bosc, tot arrenglerant marges de pedra seca, petits espais conreables, que serven dins la mediterrània la bellesa profundament humana de la nostra terra.